

Rad na ulozi Petra u predstavi "Neobičan prijatelj"

Leaković, Toni

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:815532>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U
OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

ODSJEK ZA KAZALIŠNU UMJETNOST

DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LUTKARSTVO

TONI LEAKOVIĆ

RAD NA ULOZI PETRA U PREDSTAVI
NEOBIČAN PRIJATELJ

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. artD. Maja Lučić
Sumentor: umj. sur. Petar Eldan

Osijek, 2022.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj diplomski rad
pod naslovom

te mentorstvom

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

SADRŽAJ:

1.	UVOD.....	1
2.	TEKST.....	3
	2.1. AUTORICA – MAJA LUČIĆ.....	3
	2.2. NEOBIČANPRIJATELJ.....	4
3.	VIZUALNI IDENTITET PREDSTAVE.....	5
	3.1. SCENOGRAFIJA.....	5
	3.2. STOLNE LUTKE.....	6
4.	RAD NA ULOZI PETRA.....	9
5.	ZAKLJUČAK.....	27
6.	LITERATURA.....	28
7.	SAŽETAK.....	29
8.	SUMMARY.....	30
9.	ŽIVOTOPIS.....	31

1. UVOD

Predstava *Neobičan prijatelj* po tekstu Maje Lučić nastala je u Hrvatskom kazalištu Pečuh kao njen diplomski ispit iz lutkarske režije, a ujedno kao i diplomski ispit iz lutkarstva Andrije Krištofa i Tonija Leakovića.

Priča je to koja govori o problemima koji se javljaju kada se čovjek povuče u sebe zbog nemogućnosti suočavanja s vanjskim svijetom i okolnostima, ispričana kroz prizmu dječaka Petra, koji zbog nedavnog gubitka majke počinje mrziti zimu jer ga ona podsjeća na sve zimske radosti koje je proživio s njom. Uzaludni su pokušaji dječakova oca da ga oraspoloži i ponovno potakne na igru, odnosno da bude ono što jest, a to je dijete. Petar više nije ni sličan dječaku koji je bio prije, sada je mrzovoljan i nezainteresiran. U njegov život dolazi djevojčica Gita, razigrano i veselo dijete koje se po prvi puta susreće sa zimom i snijegom. Ona dolazi iz nekih toplijih krajeva gdje zime nisu tako jake i hladne pa nije do sad imala prilike uživati u njenim radostima. Uzbuđena je zbog nove okoline te svojom energijom i „proljećem“ koje nosi u sebi postepeno Petru pomogne preboljeti gubitak i ponovno zavoljeti zimu i njene radosti, a ujedno stekne i novu prijateljicu.

Predstava je premijerno izvedena 7. travnja 2022. godine u Hrvatskom kazalištu u Pečuhu, a u predstavi igraju Seleno Andrić, Matea Bublic, Nikola Radoš, Andrija Krištof i ja. Dakle postava je bila sljedeća: moja profesorica govora, asistentica na lutkarstvu i dvojica kolega s klase pod redateljskom palicom naše profesorice lutkarstva. Ovakva postava omogućila mi je, kao i svima nama, da opušteni pristupimo procesu jer se svi dobro poznajemo i nije me bilo strah kako ću se snaći u tom okruženju te sam se mogao prepustiti maštanju, radu i prijedlozima za ulogu bez ustručavanja.

„Svaka predstava je danas za glumca ne samo nova uloga, već drugi način igranja, drugačija scenska tehnika, druga teatarska struktura.“¹

¹ Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 274

Kroz semestre na lutkarstvu bavili smo se dijelovima tijela, ginjolima, javajkama, marionetama te animirali jednu posebnu vrstu stolnih lutaka, ali nikad klasične stolne lutke. Najviše iskustva u animaciji s partnerom dobili smo kroz spomenutu vrstu stolnih lutaka te kroz jedan kolokvij tradicionalnih lutkarskih tehnika, baveći se *manekenima*. Ovaj projekt bio mi je odlična prilika da kroz studiranje radim i s klasičnim stolnim lutkama, kao i mojem kolegi i partneru na nogama Andriji Krištofu jer one inače nisu u studijskom programu. U nastavku ću razložiti i objasniti komponente predstave i opisati svoj proces rada.

2. TEKST

2.1. AUTORICA – MAJA LUČIĆ

Maja Lučić rođena je u Osijeku 01.03.1986. godine gdje je završila osnovnu školu, Isusovačku klasičnu gimnaziju i srednju glazbenu školu Franje Kuhača – teoretski smjer. Nakon završetka srednje škole upisala je i diplomirala glumu i lutkarstvo na Kazališnom odsjeku Umjetničke akademije u Bratislavi, a 2010. doktorirala je lutkarstvo. Sudjelovala je na glumačkim, lutkarskim i plesnim stručnim usavršavanjima, seminarima i radionicama u Hrvatskoj i inozemstvu. 2008. godine zaposlena je na Odsjeku za kazališnu umjetnost, smjer gluma i lutkarstvo Umjetničke akademije u Osijeku, kasnije Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku, gdje sudjeluje u izvođenju nastave kolegija lutkarske animacije na preddiplomskom i diplomskom studiju. Mentorica je na završnim i diplomskim lutkarskim ispitima od kojih suneki zapaženi i nagrađivani na hrvatskim međunarodnim festivalima. 2010. godine stječe titulu doktorice umjetnosti na Akademiji izvedbenih umjetnosti u Bratislavi. Kao glumica, lutkarica i redateljica surađuje s kazališnim kućama u Hrvatskoj i inozemstvu. 2019. godine upisuje diplomski studij lutkarske režije na Odsjeku za kazališnu umjetnost Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku, koji i završava u srpnju 2022. godine.

2.2. NEOBIČAN PRIJATELJ

Neobičan prijatelj autorski je tekst Maje Lučić u čijem je središtu problematika nošenja s gubitkom voljene osobe. U predstavi postoje četiri lika: dječak Petar, njegov otac, djevojčica Gita i Zima. Zima je godišnje doba u kojemu se odvija predstava, a ujedno i lik kojeg se ne vidi, ali ga se čuje (Slena Andrić), a povremeno se manifestira kroz vihor vjetra, odnosno njihanje grana, nanose snijega, grudei slično. Lik Zime je i narator s čijim monologom započinje predstava, Zima priča o svom ponovnom dolasku među ljude i o svim svojim oblicima te odluči ispričati kako je jedne godine upoznala jedan neobičan oblik zime, zime u čovjekovu srcu., „Oživljavanje raznih predmeta, utjelovljenje pojmova (npr. proljeće, zima, škrtost, strah, smrt itd.), oljuđenje, pridavanje ljudskih osobina bilo kojoj fikciji, životinji ili biljci spada u red bogatih izražajnih mogućnosti kazališta lutaka.“²A lik Zime je upravo to što ovoj predstavi daje jednu magičnu, nadrealnu i kazališnu notu.

Zima i Petar uvijek su bili prijatelji i on se rado spuštao sanjkama, pravio snjegoviće i grude sa svojom majkom te rado provodio vrijeme vani, no kada je ona preminula ništa više nije bilo isto. Petar je zamrzio Zimu i nije se više htio igrati vani jer ga je sve podsjećalo na majku. Sva ta bol skrivena u njegovu srcu nije mu dopuštala ni trenutka radosti, njegovo srce postalo je hladno, zima se uvukla u njega. Svi naponi njegova oca da ponovno razveseli potištenog dječaka bili su uzaludni, no stvari su se polako krenule mijenjati nakon što se u njihov kraj doselila djevojčica Gita. Ona se prvi put susreće sa svim zimskim radostima i poziva Petra na igru. Svaki njen pokušaj završava neuspjehom jer Petra uvijek nešto asocira na prošlost i nije u stanju to preboljeti, krenuti dalje i izbaciti zimu iz sebe. No Gitino proljeće koje nosi u sebi polako i strpljivo grijalo je Petrovo srce i na kraju uspjelouvjeriti Petra da izbaci zimu iz svog srca. Nakon što je izbacio iz sebe svu mržnju, tugu i bijes uz Gitinu pomoć, osjeti da jes ponovno slobodan i spreman krenuti dalje. Petar zajedno sa svojom novom prijateljicom ponovno pronađe radost u Zimi.

² Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 17

3. VIZUALNI IDENTITET PREDSTAVE

3.1 Scenografija

Scenografija predstave *Neobičan prijatelj* sastoji se od tri dijela: veliki stol na kojemu se nalazi Petrova kućica i klupica, brežuljak postavljen paralelno sa stolom na lijevu stranu i u drugome planu brežuljak na kojemu je Gitina kuća. Podloga je obojana bijelom bojom i na svakom elementu nalazi se po jedno ogoljeno drvo sledenicama.

„I scenografije lutkarskih predstava opisivale su i oponašale ambijent u kojima se odigrava radnja. Razlika između likovnog opisa u tzv. živom kazalištu i kazalištu lutaka bila je u tome što je lutkarska scena malena pa je mogla više opisivati jer je, s obzirom na vizuru, bila više udaljena. Kao da je gledana kroz obrnuti dogled. Zato je mogla inscenirati bajke i čarobne svjetove.“³

Sva tri navedena scenografska elementa upotpunjuju doživljaj brdovitog zimskog zavičaja, idealnog za zimske radosti i time su nam uvelike pomogli u dočaravanju tog bajkovitog krajolika. Scenografija je pametno osmišljena i funkcionalna te smo ju uspjeli u potpunosti iskoristiti u scenamapa je, uz to opisivanje i oponašanje ambijenta, kako govori Mrkšić, dobila i još jednu funkciju. Najviše nam je koristila u animaciji lika Zime. Njenu potragu za proljećem napravili smo kroz animaciju prostora i scenografije. Kako je Zima lik koji je stalno prisutan, a

Slika 1. Prve probe

manifestira se fizički samo kroz svoje kretanje kroz prostor, htjeli smo prikazati njenu potragu bez da se vidimo kao animatori prostora da bi se zadržao osjećaj čarobnosti i nadnaravnog. Uz pomoć prozirnih cjevčica puhali smo snijeg sa scenografije i tako stvarali, odnosno kadirali publici na kojem se točno mjestu Zima nalazi, uz

³ Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 261

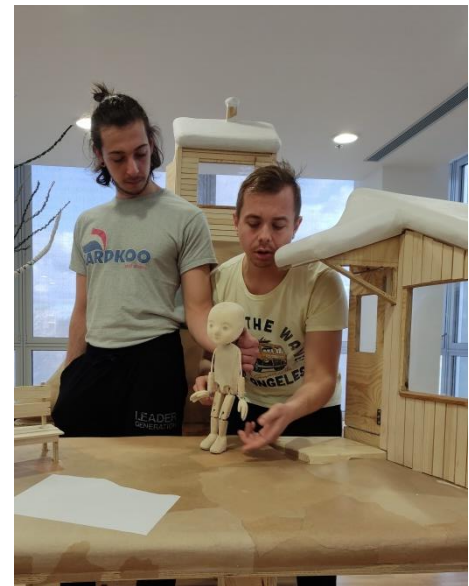
to koristili smo i crne konce, oku publike nevidljive, zavezane za grane drвета te njihovim povlačenjem izgledalo je kao da je Zima upravo sjela na pojedinu granu. Svaku akciju radili smo na određen glazbeni akcent ili tekst.

Kako je prostor pored Petrove kuće, na kojemu se i odvija najveći dio radnje, napravljen u visini kukova, mogli smo bez poteškoća u stajaćoj pozi animirati lutke. No sama je animacija ponekad zahtijevala da svi budemo vrlo zbijeni jedni do drugih te smo se znali naći u svojevrsnom lutkarsko-animatorskom zapetljancu, ali o tome više u sljedećem poglavlju.

3.2. Stolne lutke

Na samom početku studiranja izrađivali smo svoje ginjole i već tada smo mogli shvatiti da, iako su svi bili neutralni i rađeni po istom principu, nikako nisu bili isti. Netko je morao više sagnuti ili dignuti glavu da bi ginjol gledao ravno, a netko je opet morao više spustiti ruke od ostalih kako bi izgledale neutralno. Razlika među „istim“ lutkama nastavila se i na drugoj godini kada smo animirali javajke i marionete te smo shvatili da su mehanizmi na lutkama, iako isti, uvijek imali malo odstupanje i zahtijevali našu prilagodbu pri animaciji. Tako su i lutke Petra i Gite rađene po istom principu i s istim mehanizmima, ali su svejedno bile različite i svatko se morao naviknuti na svoju lutku.

Često animatori znaju biti u „sukobu“ s oblikovateljima lutaka jer lutke ne budu funkcionalne, lijepo izgledaju, ali se teško i nezgrapno animiraju. No to nije bio slučaj s lutkama s kojima smo radili. Lutke su izuzetno animabilne i mogu izvoditi fine i precizne pokrete, što je na kraju i nas potaknulo da se još više bavimo njima i da otkrijemo svu lepezu pokreta koje mogu napraviti. Izrađene su u potpunosti od drвета, a zglobovi imaju različite mehanizme. Na mjestu ramena i

Slika 1. Isprobavanje Petra

laktova nalazi se konop koji omogućava pokrete i savijanje ruke u bilo kojem smjeru te smo mogli raditi kirurški precizne pokrete s lutkama. U početku, dok lutke još nisu imale kostim, znalo se događati da nam se konop previše savija te su ruke izgledale polomljeno, no kasnije je kostim dao određenu krutost rukama te je bilo jednostavnije animirati.

Mehanizam glave, odnosno vrat, srednje je čvrsta opruga koja spaja glavu i trup te glava stoji uspravno, ali ima mogućnost savijanja u svim smjerovima prilikom animacije. Najveću prilagodbu pri animaciji morali smo posvetiti nogama jer kukovi se ne mogu rotirati kao ljudski, već su napravljeni kao i koljena, imaju mogućnost savijanja samo naprijed i nazad. Iako ja vrlo rijetko animiram noge, one su itekako utjecale na moje pokrete s trupom i tu smo proveli najviše vremena istražujući i usuglašavajući pokrete. Ova djelomična pokretnost kukova s jedne strane onemogućavala nam je da zauzmemo određene poze kojima bi još izražajnije odigrali neku emociju, ali s druge strane omogućila nam je da noge „ne bježe“ i da izgledaju prirodno kad ih nitko ne drži, a to je bio čest slučaj.

Lutke se animiraju kombiniranom animacijom, odnosno trup, glava i ruke imaju vodilice, a noge nemaju. Vodilica ruke proteže se od dlana lutke sve do njenog ramena te nam je to omogućilo da svojim rukama ne prekrivamo lutku i ne „smetamo“ njenom prostoru. Na leđima se nalazi vodilica u obliku ručke koja daje stabilnost pri držanju lutke, palac je slobodan te služi za animaciju glave koja također sa stražnje strane ima vodilicu. Vodilica glave na kraju ima „prsten“ za palac te se tako glava može animirati samo laganim pomicanjem palca bez opasnosti da će se dogoditi nekontrolirani pokret.

Spomenuti lutkarsko-animatorski zapetljanac znao se događati veoma često jer smo, u želji da iskoristimo što više lutkinih mogućnosti i stavimo ju u što vjerodostojniju pozu ili se s njom što realnije krećemo, morali biti izuzetno zbijeni jedni do drugih. Prava „akcija nindži u crnom“ se događala kad je Gita morala proći ispred Petra na drugu stranu. Jedan animator je preuzimao njene noge od drugog točno u trenutku kad je bila ispred Petra da bismo što manje rukama prekrivali Petra, a ja se sam morao odmaknuti od scenografije i ostaviti prostor za Mateu koja se morala provući ispod moje ruke jer nije mogla pustiti svoju lutku. Zabavno je bilo na probama organizirati sve naše prostorne putove i mjesta gdje kao animator moraš stati da bi drugi mogao proći, a sve u svrhu da animacija lutaka izgleda što bolje.

„Stolna je lutka na istoj razini sa svojim čovjekom – lutkar nije ni iznad ni ispod nje, on je iza nje ili pokraj nje. Oni dijele isti prostor. U tom prostoru oni su ravnopravni, djeluju zajedno, a ponekad se i bore za svoj „životni prostor“⁴Fizički mi jesmo bili u istoj razini s njom jer nam je bila u razini kukova i isto tako fizički jesmo bili iza nje, ali ja imam osjećaj kao da smo bili ispod nje, u službi nje. Maksimalno smo se podredili njoj, pokušali sve kako bi njen „životni prostor“ bio što realniji i zanimljiviji. S druge strane, bili smo i iznad nje, zapovijedali joj kako da se kreće i što da radi, a ona nas je slušala. Možda ta ravnopravnost proizlazi iz tog našeg uzajamnog davanja i primanja, naređivanja i prihvatanja. Ponekad smo mi njoj bili gospodari, a ponekad smo gledajući lutku iz nje „čitali“ što nam je dalje činiti. U svakom slučaju, djelovali smo zajedno.

⁴ Livija Kroflin, *Duša u stvari*, Zagreb, 2020., str. 163

4. RAD NA ULOZI PETRA

„Stvarajući predstavu treba se „zatrpiti“ sa što više ideja, isprobati sve što ide i ne ide zajedno, a onda jednostavno odbaciti sve suvišno i prodrijeti u srž, u bit predstave.“⁵

Ovim citatom započinjedio rada koji opisuje rad na ulozi jer sam se u procesu možda previše zatrpao idejama i prijedlozima i nisam siguran jesam li uspio do kraja prodrijeti u samu srž predstave, odnosno njenog teksta. Na prvoj čitačkoj probi dobili smo tekst i imao sam puno pitanja, od toga što je i tko je zima i kakve veze ima s likom Zime pa sve do izbora lutaka za predstavu. Zašto je to lutkarska predstava, a ne glumačka? Što mi to možemo bolje napraviti realnom animacijom lutke i imitiranjem čovjeka, a da ne možemo kao glumci izvesti? Na neka pitanja u radu s kolegama sam uspio pronaći odgovore, a na neka ne.

Otegotna okolnost bila je i nekontinuirani rad zbog tehničkih problema i pandemije koja je tad vladala, no ne želim ovo navoditi kao izgovor, već kao jednu okolnost s kojom smo se susretali tijekom procesa i koja nas je usporavala i pomalo frustrirala, ne dajući nam dovoljno vremena i prostora. Obično procesi proba traju mjesec ili mjesec i pol dana bez prestanka, te si posvećen tom materijalu kontinuirano i konstantno, a mi smo imali vrlo rascjepkan proces te sam imao osjećaj kao da je dio rada otišao uzalud. Kako nam postavljene scene nisu do kraja ušle u mišićnu memoriju, a neke su ostale napola postavljene, tako mi je svakim novim blokom proba trebalo sve vremena da se pokrenem i prisjetim svega što smo radili prethodno. S druge strane, ove pauze su nam ostavljale vrijeme da promislimo o tekstu i onome što smo napravili, ali čim nije bilo proba, pojavile su se druge obaveze vezane uz studiranje i ta raspršenost nije mi koristila.

Krenuo sam od svog lika i odlučio ostalo saznavati usput, kroz rad. U predstavi Matea i ja imamo zadatak animacije i davanja glasa samo svojoj lutki, dok se ostali dio ansambla mijenja na nogama, lutki oca i animaciji sanjki, izuzevši Ziminu „potragu za proljećem“ jer u toj animaciji sudjelujemo svi. Prva nit vodilja u karakterizaciji Petra bila mi je gubitak majke. Uzeo sam u obzir da je on još uvijek dječak i da je vezan za roditelje, a kako iz teksta saznajemo da je zimске

⁵ Marijana Županić Benić, *O lutkama i lutkarstvu*, Zagreb, 2009., str. 191.

radosti najviše dijelio s majkom, namaštao sam da je njoj bio puno privrženiji nego ocu. Za dječaka njegove dobi sigurno je vrlo teško shvatiti što je smrt, a još teže je nositi se sa svakodnevicom u kojoj te osobe više nema kada nisi dovoljno snažan da to preboliš i nastaviš dalje. Kada sam uzeo sve to u obzir, mogao sam razumjeti što autorica misli kada kaže da se zima nastanila u čovjeku, u njegovu srcu. Lik Petra iščitao sam kao stalno namrštenog i neraspoloženog dječaka izvana, ali zapravo iznutra tužnog, samo se njegova tuga ne ispoljava kroz suze, već kroz ljutnju i bijes. U trenucima kada se zaigra s Gitom, potpuno zaboravi na tugu i zajedno s njom prepusti se uživanju u onome što ga je nekad činilo toliko sretnim, no svaki put ga nešto previše podsjeti na majku i njegova zima opet postaje dominantna, a Petar ljut i bezobrazan. Zima nam na početku monologom objašnjava kako on tu zimu u sebi ne bi mogao sam preboljeti pa mu je Zima odlučila pomoći, no ona sama po sebi mu ne može pomoći, zima ne može otopiti zimu, već je morala pronaći drugu osobu koja u sebi nosi proljeće, a to je bila Gita. Prema riječima lika Zime: „Izgubili su svoje proljeće, jer Petrova mama bila je upravo to, proljeće.“⁶ „Ona je u Petru i njegovu ocu budila proljeće, ali sada se u Petrovom srcu nastanila ona, zima. A ta zima je opaka i neće otići sama od sebe. Morala sam nešto poduzeti, morala sam im pomoći. Morala sam pronaći novo proljeće.“⁷

Sljedeći korak u radu je bio „upoznavanje“ s lutkom. „Na lutkarskoj sceni se susreću dva tvorca scenskog lika, glumac i kipar, predstavnik kazališne i predstavnik likovne umjetnosti, dinamika glumačke i statika likovne umjetnosti, s jedne strane biće koje se ne može očitovati izvan vremena, s druge strane biće na koje vrijeme ne utječe.“⁸ Zanimljiv mi se učinio navedeni citat za

početak opisa svog rada s lutkom jer me je navodio na preispitivanje odnosa u suradnji:

kako se to na sceni susrećemo Luči Vidanović, Alena Pavlović i ja? Što su one to htjele izraziti svojom likovnošću, a da ja mogu prepoznati, prihvatiti i nadopuniti svojom animacijom?

Slika 2. Prvo postavljanje scena

⁶ Citat Zime iz teksta predstave.

⁷ Citat Zime iz teksta predstave.

⁸ Mihajl Mihajlovič Koroljev, *Herec a scenograf v loutkovem divadle, Svetove loutkarstvi*, Prag, 1966., str. 30-32 u: Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 268

Prvotno su lutke bile samo izrađene, ali ne i likovno dovršene, svi mehanizmi su bili prisutni, noge, rukepa čak i duplje za oči, ali u njima još nije bilo očiju, samo praznina. Zbog svoje sličnosti čovjeku i animabilnosti već su tad izgledale živo pri svakom pokretu, ali nedostajao im je kostim, lice, oči, odnosno karakter. Koliko god bile žive, bile su pomalo bezlične i opće. Tijekom tih proba pokušali smo shvatiti mehaniku lutaka i što sve s njom možemo tehnički i na koji način, od sjedenja, ležanja, trčanja, hodanja itd.

Iako su lutke koje je izradila Luči Vidanović jedne od najanimabilnijih lutaka s kojima smo radili, svejedno smo morali pronaći njihove zakonitosti i način izvođenja određenih pokreta. Ali ne samo pukih pokreta jer svatko može uzeti lutku za vodilicu i podići njenu ruku, a mi smo istraživali kvalitetu tih pokreta, kako pokret određenog dijela tijela utječe na ostatak tijela te koje su nelogičnosti u pokretima koje radimo. Primjerice, od prve godine učimo kako bi lutka uzela nešto, primjerice šalicu, mora ju prvo percipirati, pogledati u njenom smjeru, vidjeti da je tamo, a tek onda ju može uzeti pokretom ruke. A pri animaciji u dvoje, odnosno troje, nije moguće vladati svakim lutkinim dijelom te je potrebno u dogovoru s partnerom ispoštovati logičnost pokreta kako bi ta lutka na sceni uistinu izgledala živo. Uz logičnost pokreta bitan je i tempo kojim se pokret izvodi kako bi situacija bila što vjerodostojnija.

Na primjer, lutka ulazi u zamračen i nepoznat prostor; sama mehanika pokreta bila bi hodanje i promatranje prostora pomicanjem glave, ali tempo kojim ona ulazi i proučava prostor oko sebe je jedna druga razina koju treba istražiti i vidjeti što bi u toj situaciji bilo logično da lutka napravi. Ako kombiniramo sve spomenuto, vrlo je vjerojatno da se uspjeti oživjeti lutku na sceni, udahnuti joj dušu, odnosno *animirati*⁹. Mislim da smo se Andrija i ja u tom dijelu dobro pratili jer smo već puno radili zajedno i dobro se međusobno „osjećamo“, da se lutkarski izrazim.

Lutke su tijekom procesa dobivale svoju završnu formu i pomalo sam iz toga pokušavao očitati o kakvome se liku radi, što sama lutka po svojem izgledu bi ili ne bi napravila, odnosno koje mogućnosti otvara kostim, a koje prepreke stvara. Petrove su hlače ponekad Andriji i meni otežavale animaciju jer ako ih je on prečvrsto uhvatio ili navukao prema dolje prilikom hoda, ja

⁹ animirati (lat. animare) dati dušu ili duh, oživiti; potaknuti, ohrabriti, pobuditi, oduševiti, zagrijati.

<https://www.xn--rjenik-k2a.com/animirati>(pristup: 07.08. 2022.)

nisam mogao lutku ispraviti da u potpunosti buderavna, već je hodala pogrbljeno. A zbog Petrovog prsluka volumen trupa postao je veći pa mi se znalo događati da ruka stoji u vrlo neprirodnom položaju ili da mi vodilica ode ispred lutke što je otežavalo animaciju. Dio Petrovog kostima je i kapa koja je imala rupicu sa stražnje strane da bi se kroz nju mogla provući vodilica glave te smo morali izvježbati brzo navlačenje kape zbog potrebitosti scene. Svi dijelovi kostima, osim kape, su čvrsto pričvršćeni za tijelo lutke te nam nisu otvarali puno mogućnosti da ih animacijski iskoristimo, ali zato kapa jest.

Kako lutka nema mimiku preko koje bi izrazila svoje osjećaje, morali smo u pokretima lutke tražiti načine kako se izraziti. Petrove emocije smo u pojedinim dijelovima izražavali kroz kapu, kroz njeno bacanje, gaženje i navlačenje na glavu pokazali smo bijes, tugu, posramljenost i slično.

U početku probaanimirali smo govor lutaka tako što bi na svaku riječ ili slog pomicali glavu, kako bi izgledalo kao da lutka govori i otvara usta, što je u principu animacijski točno i najčešće zastupljeno, ali nije funkcioniralo s ovim lutkama. Rezultat toga bile su lutke koje nepotrebno brzo miču glavom, izgledalo je neprirodno. A točno je bilo ono što zapravo radi i čovjek dok govori, ne trese cijelom glavom već njom pomalo gestikulira, nagnje ju u stranu, skreće pogled ili jednostavno na kraju rečenice pogleda sugovornika. Pratili smo melodiju rečenice koju izgovaramo i u skladu s njom pomicali glavu te koristili veće pokrete ako želimo određeni dio naglasiti. Već sama poza u kojoj lutka stoji ponekad je bila dovoljno jaka da se bez ikakvog pokreta mogla izgovoriti replika, a da i dalje izgleda živo i uvjerljivo.

„Lutka sama po sebi zapravo je predmet koji izaziva na poseban način i čije su mogućnosti neograničene. Oblikom je slična ljudskom, no time joj nije osigurana subjektivnost, sličnost je korak prema liku. Za potpunost lika treba joj pokret. Lutka živi kratko, no višekratno.“¹⁰ U početku je stvarno živjela kratko, tek nekoliko koraka, skokova i onda smrt! Ruke bole, naša leđa bole, ali ne odustajemo, nastavljamo i ona stvarno živi višekratno! Nakon tih početnih isprobavanja što sve lutka može došao je red da krenemo postavljati scene.

Predstava započinje Ziminim monologom u kojem govori kako je ponovno došla u posjet svom prijatelju Petru, a čim on izađe van, počinje se igrati s njim. Animacijski je to njeno igranje

¹⁰ Branka Rudman, *Lutkarstvo i velikani modernizma*, Zagreb, 2017., str. 236

napravljeno kroz bacanje gruda, trešnju grana i otpuhivanje snijega na Petra. On svakim njenim pokušajem igre postaje sve nervozniji dok on na kraju ne vikne „Dosta!“ i odluči se vratiti u kuću. U tom uvodnom dijelu svaku sam reakciju gradirao u intenzitetu ljutnji svojim glasom i pokretima lutke kako bih postigao emotivnu gradaciju lika. Na početku je Petar samo rukom maknuo snijeg sa svoje kape uz blagi uzdah nezadovoljstva, a kroz daljnje Zimino zadirkivanje u pokretu postao je sve brži i odrješitiji, a kulminacija svega bila je histerično otiranje snijega s kape objema rukama te lupkanje nogama u pod uz vikanje. Ulaskom u kuću Petar kao reakciju na sve što se vani dogodilo brzo skida i baca svoju kapu na pod te zamišljeno staje do prozora.

„To kretanje lutaka i figura omogućila je posebna konstrukcija, koja prima impulse od ljudi poznatih pod nazivom animatori lutaka. Ovaj pokret ni na koji način nije mehaničko kretanje; to je, moglo bi se reći, „kreativni“ pokret koji se vodi prema zahtjevima scenske situacije.“¹¹

Mi kao glumci često na probama radimo mehaničke pokrete, ako nam je zadatak doći na drugu stranu scene i sagnuti se po neki predmet, mi to jednostavno napravimo, bez puno razmišljanja kojom nogom krećemo ili na koje koljeno ćemo kleknuti i kojom rukom uzeti predmet. Sve ove akcije, ukoliko ti pokreti nisu sasvim određeni i nije točno upisan način njihova izvođenja u tekstu, većinom su proizvoljne kretnje te ne brojimo, primjerice, korake koje napravimo, nego ih samo radimo po unutarnjem osjećanju. A kod lutaka, pogotovo onih koje se animiraju s više animatora, to je teško moguće. Svaki pokret i korak trebali bi biti promišljeni, opravdani i u dogovoru s partnerom napravljeni jer se u suprotnom može dogoditi nesklad u lutkinim pokretima. Prilikom bacanje kape ja sam radim sve pokrete pa nije bilo potrebe za dogovorom s partnerom. No, pokret koji je ljudima mehanički, poput hodanja, ovim lutkama je itekako kreativan jer smo o njemu prethodno pričali, dogovarali se i isprobavali ga, odnosno kreirali ga. Kroz procese proba smo počeli slušati jedni druge pa se znalo događati da je dovoljan tek točan početni impuls da bi partner shvatio što smo naumili i kamo smo krenuli.

Nadalje, Petru kojeg je prethodna situacija vani pogodila i očeva nastojanja da ga razveseli samo pogoršavaju stvari jer otac spominje sve ono što je Petar radio s majkom i što ga na nju asocira, poput sanjki i čaja od jagode i vanilije. Svaka očeva replika pogađa ga kao strijela te na kraju situacija eskalira Petrovim rušenjem šalice čaja i odlaženjem u sobu. Otac je vrlo strpljiv i

¹¹Henryk Jurkowski, *Lutka u kulturi*, Novi Sad, 2015., str. 13

dobronamjeran prema dječaku koji je bezobrazan prema njemu i vjerojatno da nisu takve okolnosti korio bi ga, no pušta mu sve jer zna koliko pati. Petar na van djeluje nezainteresiran za oca, ne gleda ga i u početku ne odgovara na njegova pitanja, ali kroz njegov pokret ruke po prozoru vidi se da razmišlja o nečemu drugom, da ga nešto pati. Pokret kojim sam to iskazao bio je tupo lupkanje rukom o prozor, no zbog tehničkih razloga morali smo maknuti pleksiglas koji je bio u prozorskom okviru. Tu sam reakciju morao preoblikovati, iako smatram da je bila točnija jer je bila očitija i popraćena zvukom tupog udarca koji je postajao sve brži sukladno očevu inzistiranju na razgovoru. Što je otac više pokušao oraspoločiti Petra, to je u njemu više „kuhalo“ i sve je brže udarao u prozor.

Njegovo mirno tijelo i jednolični pokret ruke odlučio sam staviti u kontrast s njegovom prvom replikom „Da, vidio sam glupi snijeg i glupu zimu!“ govoreći je žustro i glasno. Sve ono što je doživio vani pomalo je „kuhalo“ u njemu, a odavao ga je tek pokret ruke sve dok iz njega nije krenula salva ljutnje usmjerena prema nedužnom ocu. Zadnju repliku „Nje više nema!“ govorim iscjepkano, riječ po riječ, kao da pokušavam to objasniti ocu koji me ne razumije, uz upiranje ruke prema njemu. Na prijedlog redateljice na kraju srušim šalicu kao iskaz svoje ljutnje, a mislim da se taj krajnji fizički postupak uništavanja stvari dobro nadovezuje na ovaj verbalni dio.

Zima je slušajući cijeli razgovor oca i sina i shvatila što im se dogodilo, a kako bi mu pomogla morala je pronaći novo proljeće koje naposljetku pronalazi u Giti. Pojavljuje se Gita po prvi put, razgovara sa svojim sanjkama koje možemo predstaviti kao zaseban lik FruFru. Iako te sanjke nikada ne govore, niti se animiraju, ona se prema njima odnosi kao prema živom biću i tokom predstave cijelo vrijeme razgovara sa svojim, u jednu ruku zamišljenim, a u drugu uistinu stvarnim, prijateljem.

„U igri se predmeti pojavljuju svaki put drugačijim. Dijete u igri pridaje predmetima mnogostruko značenje. Za njega je, kao i za pradavnog Adamova sina, komadić drveta, makar i u obliku panja, sad lađa, sad, nažalost, puška ili top, sad zeko, a sad strašilo. Budući da pridaje više značenja jednom predmetu ili jedno značenje različitim predmetima, svijet je za njega nekako jednovrsniji, a prijelazi su od „zamišljenog“ k stvarnom i od „realnog“zamišljenom vrlo lagani i lako mogući. Dijete kao i svaki drugi neposredni igrač uvijek ima partnera u igri, veseli se ili se rastužuje s nekim ili zbog nekoga. Dječji osjećaji ili osjećaji tog naivnog i neposrednog

igrača, njegova uzbuđenja, njegove emocije postaju u igri premetne, uzbuđenja se uvijek prenose u neki objekt...“¹²

Gitina razigranost i mašta beskrajni su te ona svoje uzbuđenje pri prvom susretu sa zimom prenosi na sanjke, dijeli s njima svoju radost te ih uređuje trakicama. Gita padne dok se spušta lapiored Petrove kuće, a to nasmije Petrova oca koji to vidi kroz prozor. Petar na očevu reakciju zainteresirano dolazi i pita što se dogodilo i iz toga se vidi da nije toliko pasivan i nezainteresiran kao što se na prvu čini. Primijetivši sanjke vani, za koje još uvijek ne zna da nisu njegove, već Gitine jer njih dvoje imaju identične sanjke, u njemu se pojavi otpor jer ga otac nije poslušao kada mu je u prethodnoj sceni rekao da se neće sanjkati i da ih ne iznosi. Odluči otići van spremi sanjke, a pri izlasku iz kuće ljutito zalupi vrata kao reakciju na to što mora ponovno izlaziti van na snijeg, a to ne želi.

Zbog silovitog udarca vratima snijeg mu padne s krova na glavu, a Petar već na samom izlasku van doživi nalet snijega kojeg sad toliko „mrzi“, a njegova reakcija na to živčano je istresanje snijega iz kape. Primijeti trakice na sanjkama i pomisli kako je njegov otac uredio sanjke, raširivši široko ruke negoduje zbog toga verbalno, ali i fizički, stupanjem do sanjki, odnosno demonstrativnim lupanjem nogama o podkao što to djeca znaju raditi, iskazujući svoje neslaganje. Krene skidati trakice sa sanjki, ali ne samo zato što mu se ne sviđaju, već zato što duboko u sebi želi zadržati njihov izvorni oblik, kao uspomenu na majku, kao što primjerice ljudi znaju nakon gubitka voljene osobe često njihovu sobu ostaviti netaknutom godinama.

A da mu je stalno do sanjki također se vidi i iz sljedeće situacije u kojoj ga Gita pokušava zaustaviti i uzeti FruFrua nazad, a Petar joj to ne dopušta jer koliko god on trenutno bio povrijeđen i ne želi se sanjkati ipak želi sačuvati sanjke. Na kraju joj popušta i odustaje. Animacijski je ova borba napravljena onako kako to djeca većinom i rade, oboje drže sanjke za jedan kraj i povlače ih prema sebi naizmjenično. Nakon njihove prepirke, otac iznese druge sanjke i Petar ne može vjerovati što vidi pa naizmjeničnim pogledima u jedne i druge sanjke zaključi da su potpuno iste i da se bezrazložno prepirao s nepoznatom djevojčicom. Shvati da je pogriješio i pokuša nešto reći, ali sve što uspije izustiti je „Jooj...“ te navuče kapu preko očiju od srama. To je njegov dječjački način da se pokuša sakriti od onog što je napravio.

¹² Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 10

Ipak je dovoljno odrastao da zna da se mora ispričati, ali mu je neugodno i razmišlja što da kaže i kako da se opravda, a to njegovo razmišljanje i pripremu za ispriku prikazao sam u početku polaganim, a kasnije sve bržim i nervoznijim lupkanjem ruke o nogu, sve dok joj ne odluči prići i ispričati se. Neugodno mu je pogledati ju u oči pa ispriku govori gledajući ravno. Nadalje, zbunjeno gleda djevojčicu koja govori o nekakvom FruFruu i postavlja mu pitanja na koja on ne stiže dati odgovor. Tako iznenađen i zbunjen njenom energijom odluči da je najbolje samo pokazati joj svoje sanjke kao odgovor na sva njena pitanja. Ona krene odlaziti s njegovim sanjkama, a Petar krene za njom jer ga zanima što ona izvodi, Gita se brzo vraća sa sanjkama prema njemu, a Petar kako ga ne bi zgazila skoči na klupicu i shvati da se djevojčica samo hoće igrati i sva ta njena uzbuđenost oko njegovih sanjki ga nasmije.

Iako kolegica Bubljić nije napravila ništa „smiješno“, sama je njena energija pri ovoj animaciji u meni izazvala takvu reakciju. Djevojčica ponovno zbuni Petra govoreći o FruFru i braći blizancima, a on iako ju ne razumije, pokušava shvatiti i sudjeluje u razgovoru, interesira ga što mu hoće reći te je fokusiran na nju i na trenutak je zaboravio da je vani i da vode razgovor o sanjkama koje toliko „mrzi“. No povratak na sva prijašnja osjećanja dogodi se kad ga ona upita za ime njegovih sanjki. Sjeti se majke i fokus s djevojčice prebacuje se na klupu, a on poriče da njegove sanjke imaju ime. Iskaz

Slika 3. Petar shvaća da je pogriješio

njegove unutarnje nervoze zbog pitanja prikazao sam čišćenjem snijega s klupice.

Razgovor kreće u drugom smjeru i Gita ga pita za ime, a Petar ponovno vraća fokus na nju te ju sluša i nastoji odgovoriti. Uspoređujući sanjke Petar osjeti potrebu da joj objasni da su njegove sanjke ipak brže, ali ona ga prekine i pozove na spuštanje. Petar se s tog brežuljka spuštao s majkom i zima u njemu nakratko ga stegne, ali nakon njenog zadirkivanja da se boji, ipak joj odluči pokazati da su njegove sanjke brže. Petar se sjeti majke kad Gita upotrijebi naziv „snježna bombica“ jer je to identičan naziv koji su oni koristili kada bi padali sa sanjki. Taj isti naziv i isti brežuljak s kojeg su se spuštali na van kod Petra ne proizvede nikakvu reakciju, on u početku

samo ukipljeno ostane stajati gledajući u jednu točku i potpuno povučen u sebe ne odgovara na Gitina pitanja, no iznutra „gori“ i vraćaju mu se sve slike igranja s majkom. Požali što je uopće izašao van jer ga sad previše steže oko srca. Njegov unutarnji svijet očituje se samo kroz pomalo nekontrolirano lupkanje, treskanje desne ruke koje gradira sve do trenutka kad se izdere na nju. Bijes koji je pokušao zatomiti u sebi, a koji se iščitava kroz drhtanje ruke, eksplodira na van i on se iskali na Giti, urlajući na nju uz široko gestikuliranje rukama. Kad se izvikao, osjeti ponovno zimu u svom srcu. Snijeg, brežuljak i sanjke oko njega stvore mu nelagodu i odluči pobjeći u kuću, na sigurno.

Kroz Zimin monolog objašnjava se njegova burna reakcija prouzročena „snježnim bombicama“ koje spominje Gita, a koje je on prije radio sa svojom majkom. Cijela scena u kojoj Gita pomalo navodi Petra na igru i na kraju skoro uspijeva, prekinuta je zbog njegove prevelike patnje, a „snježne bombice“ samo su okidač koji mu je sve te slike vratio. Gitu iznenadi njegova reakcija, ali ju ne povrijedi.

Sljedeća scena započinje sutradan, Gitinim ponovnim dolaskom na brežuljak. Zima ju neprimjetno potičući ponovno odvede do Petrove kuće da ga izmami van ijoš jednom pokuša otopiti zimu u njegovom srcu. Petru i Giti susretu se pogledi kroz prozor, a on, sjetivši se kako je je jučer vikao na nju, brzo odluči da je najbolje sakriti se i praviti se da ju nije vidio. Ocu govori da se ne želi družiti s njom jer ona nije normalna, ali zapravo se srami svog jučerašnjeg ponašanja i zna da bi joj se ponovno trebao ispričati. Ipak ga zanima što ona radi pa ju pogledava dok ona ne gleda, ali se brzo skriva čim ona podigne pogled. Kako bi spriječio oca da ju pozove na čaj krene brzo prema vratima, ali se spotakne i nehotice otvori vrata te se nađe oči u oči s Gitom.

Dogodi se upravo ono što je htio izbjeći i nastane neugodna tišina jer ne zna kako bi započeo razgovor. Skriva se iza vrata takoda mu se vidi samo glava, ne usudi se stati pred Gitu. Ona ga zbuni svojom pričom o upoznavanju sanjki te Petar ugleda priliku da ju kratko pozdravi i ode u kuću, ali ga otac ponovno istjera van da ju pozove na čaj. Petrovo nezadovoljstvo time vidimo jer odmahuje rukom i izlazi van, samo stoji i gleda u pod. Nastavlja ju odbijati pozvati jer ne želi s njom piti čaj, to je nešto što su on i mama radili zajedno. Nevoljko i neraspoloženo, što vidimo iz njegovog zatvorenog stava tijela i govora, priznajejoj da je pozvana na čaj u nadi da će ona odbiti jer vidi da mu nije do čaja s njom. Petar vidjevši njeno oduševljenje pozivom odluči da je

najbolje lagati ocu te se okrene i kaže da ona ipak neće, pritvorivši vrata kako otac ne bi čuo razgovor vani. A kada ona preko njega pokuša razgovarati s ocem, Petar, da bi ju zaustavio, žustrim pokretom noge zalupi vrata, a snijeg s krova mu ponovno padne na glavu. Taj motiv padanja snijega na njega provlači se kroz cijelu predstavu kao komični element i svojevrsni iskaz karme¹³. Ljut je na oca jer ju je protiv svoje volje morao pozvati na čaj i ne želi se vratiti u kućupa odlazi sjesti na klupicu. Na njeno pitanje zašto je namrgođen osjeti potrebu povjeriti joj se, te kroz njegovu repliku: „Stalno me gnjavi, on odjednom hoće da se nas dvojica družimo, a on se nikad prije nije družio s nama. I sad hoće da se igramo i da se sanjkamo i da se grudamo i da pravimo snješka, a on ti oduvijek mrzi zimu, a još je i tebe pozvao na čaj!“¹⁴ vidi se da je Petar revoltiran očevim pokušajima da „zamijeni“ majku. On zna da otac ne voli zimu i da sve to radi samo kako bi njemu ugodio, ali Petar to ne želi jer bi ga sve to samo još više podsjećalo na nju. Spomene i njeno pozivanje na čaj u negativnom kontekstu, ali ne zato što ima nešto protiv Gite, nego zato što je to još jedna stvar u kojoj otac njemu pokušava nadomjestiti majku.

Na to njegovo priznanje i otvaranje Gita ga krene gađati grudama na što on ostane iznenađen i u prvi tren samo stoji i ne razumije čemu to, no vidi da ona samo nastavlja bacati grude te se Petar uspije izmaknuti jednoj. Potaknut svojim uspjehom izazove ju da baci još koju. Shvativši da je ona počela bacati gomilu gruda na njega i da se ne može svima izmaknuti počne trčati i na kraju se sakrije iza stabla koje koristi kao štit. Smije se sam sebi jer ju je izazvao na to, ali i njoj koja je taj prijedlog objermčke prihvatila te kroz smijeh kaže kako će joj to sve vratiti. Ponovno ga iznenadi jer ona pristane na to i stane i pušta mu da ju pogodi, a Petar, pomalo zbunjen u početku, polako uzima grudu i gleda hoće li se ona iznenada sakriti ili izmaknuti, no ona i dalje samo stoji pa ju pogodi grudom. Još više se nasmije na njenu glumu da je pogođena „smrtonosnom“ grudom i na njeno „umiranje“. Shvati da je cijela ova etida umiranja odigrana kako bi zabavila njega i približila mu se da ga može pogoditi iznenada.

Njena razigranost uspjela je Petra uvući u igru grudanja bez da je on toga bio svjestan, odjednom su počele letjeti grude na sve strane, a cijela igra popraćena je glazbom i Ziminim monologom

¹³ Karma (sanskrit: कर्म - radnja, djelo ili čin) se odnosi na načelo uzročnosti gdje su namjera i djelovanje pojedinca utjecaj na budućnost tog pojedinca. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Karma> (pristup: 02.08.2022.) <https://www.britannica.com/topic/karma> (pristup: 02.08.2022.)

¹⁴ Citat Petra iz teksta predstave.

koji opisuje Petrove osjećaje tijekom igre.,,I na trenutak sam zaboravila na Petrovu zimu, na trenutak je i sam Petar zaboravio na nju, smijao se iz očiju i srca kako se već dugo nije smijao...“¹⁵

Animacijski je scena razigrana kroz uzajamno „napadanje“ i skrivanje od nadolazećih „projektila“, a između Ziminih replika hihoćemo se da bi i glasovno uz animaciju doprinijeli živosti scene i bolje prikazali djecu koja uživaju u igri. Istraživanjem na koje se sve načine mogu grudati, nastojali smo uključiti cijeli prostor u igrupa tako u jednom trenutku Petar trči unatrag sa sanjkama, koje mu služe kao štit, ne bi li se sakrio, u drugom trenu Gita stavlja grudu na granu drveta i napinje ju poput katapulta te gađa Petra, a on uzima zalet, skače na sanjke i klizeći zajedno s njima baca grudu prema Giti. Oboje sjedaju u sanjke te se dobiva jedna vizualno lijepa slika djece umorne od igre, ali vesele. Petar joj pokušava objasniti da se otac neće ljutiti zbog grude koja je pogodila prozor jer je on „super“, kako je to izgovorio shvati da je kontradiktoran sam sebi jer je oca nazivao dosadnim i gnjavatorom. Pokuša se izvući govoreći da je „super“, ali ne uvijek i shvati da mu ne ide te oboje prasnu u smijeh. Iz tog kratkog dijaloga vidi se da Petar, sad kad je zima napustila njegovo srce usred igre, uistinu voli svoga oca. Ta zima koja ga je obuzela ne dopušta mu da bude vedar i dobar dječak kakav uistinu jest, već ga čini bezobraznim i bahatim, a Gita tek na trenutke, kao što je ovaj, uspijeva iz njega izmamiti njegove vrline.

Ali taj trenutak nije dugo potrajao, na njeno spominjanje čaja Petar se trgne i sjeti se da je poslije igre s majkom također pio isti taj čaj od jagode i vanilije o kojem Gita govori. Zatvara se u sebe i ponovno, kao u prvoj sceni, u njemu se gomilaju isti osjećaji i slike. Animacijski sam to zatvaranje prikazao prvo spuštanjem samo glave prema podu i isključivanjem iz razgovora, a kasnije i okretanjem leđa Giti te na kraju ustajanjem i odlazenjem od nje kako bi Petar izbjegao daljnja pitanja i razgovor o čaju. Njena ustrajnost u ispitivanju u kombinaciji s njegovim unutrašnjim stanjem ponovno izazove burnu reakciju te Petar iz nemoći da se više brani od tih osjećaja i njenih pitanja kreće u napad. Gita uzmiče pred njim, a on joj prilazi u tempu laganim, ali vrlo odrješitim, pomalo prijetećim korakom s raširenim rukama glasno vičući. Na kraju ispusti bolan krik, koji je možda najbolji opis njegove nemoći da se nosi sa svojim osjećajima te odlazi u kuću.

¹⁵ Citat Zime iz teksta predstave.

Opet kroz monolog Zime saznajemo razlog Petrovog ponašanja, odnosno da je okidač taj put bio čaj od jagode i vanilije koji su on i mama pili uvijek poslije igre. U prošloj je sceni Petar na Gitino zadirkivanje pristao na igru, odnosno sanjkanje, ali do nje nije došlo zbog „snježnih bombica“, a u ovoj sceni su se igrali, grudali i smijali te je on na kratko pobijedio svoju zimu, ali ona je ponovno prevladala na spomen čaja od vanilije i jagode. Gita vidi da Petra nešto muči, ali mu ne zna pomoći.

Sljedeća scena također započinje Gitinim dolaskom na brežuljak, a Zima ne odustaje od namjere da prijatelji tu dječicu te ona opet završi pored dječakove kuće. Otac također želi da se Gita i Petar prijatelje jer je ponovno vidio svog sina kakav je oduvijek bio, veseo i razigran, ali Petrova zima bila je ustrajna. Na njegov spomen jučerašnje igre Petar s čuđenjem i opravdavanjem odgovara „Nismo se igrali!“, kao da ni sam ne može priznati sebi da je uživao u igri s njom. Ne zna više što bi rekao ocu i izlazi iz kuće, a otac mu kaže da uzme kapu, on odgovara „Joj i ti više s tom kapom“, a to je još jedna od stvari kojom otac „gnjavi“ Petra, a on ne shvaća da se samo o njemu brine. Ljutito odlazi do klupe i usput nogom udari „glupe“ sanjke, ali ih prejako udari pa se i sam ozlijedi i skaćući na jednoj nozi uz jaukanje dođe do klupe.

Vrlo je specifična poza u kojoj sjedi na klupi, pognute glavu gleda u svoju kapu koju jednom rukom drži na koljenima, a drugom kao da ju čisti ili otire nešto s nje laganim pokretom i ujednačenim tempom, izgledalo bi kao da ju mazi poput ljubimca, ali pokret na kraju postaje oštar i grub. Gledajući Petra vidi se da ga nešto muči i da mu je, kako Gita i kaže, potreban zagrljaj. Pažnju mu nakratko zaokupi Gita koja pravi veliku grudnu snijega, ali čim ga ona pogleda, on se ponovno sjeti da je i jučer bio bezobrazan prema njoj te se popne na naslon klupice, okrene glavu i ponovno uzme kapu u ruke.

Pogledi im se susretnu kad ona stavi grudnu pored njega, ali on opet ustukne. No, sve manje biva potišten te sve češće gleda nju jer ga je ponovno njena dječja energija i spremnost na akciju zaokupila te ju na kraju upita „Što ti radiš?“. Ovu sam repliku izgovorio s tonom kao da mu Gita smeta i da ne želi da bude tu, ali samo zato što joj ne želi otvoreno priznati da ga zanima što radi, ali njegovo se zanimanje očituje njegovim prethodnim kriomičnim pogledima u nju. Gita mu je složila neobičnog snješka koji on krene izrugivati te ta scena po tekstukulminira u svađu i vrhunac je njegove ljutnje, kako bi kasnije moglo doći do divljanja kojim Petar uspije izbaciti zimu iz sebe pa sam si morao drugačije posložiti motivacije.

Za razliku od prethodnih scena kad je pristao na njene šašave ideje, sada je odlučio odmah ju prekinuti u njenom naumu i izrugivati. U prošlim scenama pustio je da mu Gita zaokupi pažnju te je na kraju oba puta bio povrijeđen, ali sada je njegova gruba reakcija rezultat obrambenog mehanizma jer nije htio ponovno osjećati bol. To mi je bilo potrebno kako bih mogao gradirati duže i više da bi do scene divljanja uopće moglo doći. Gitu povrijedi njegovo ruganje jer se potrudila napraviti ga kako bi ga oraspoložila, a on to ne cijeni. Scena kulminira u svađu, Petar sarkastično odgovara Giti, imitira njen glas kako bi joj se rugao te uništava snješka koji ona pokušava popraviti, na kraju joj uzima grudu i penje se na klupu da je ona ne bi mogla dohvatiti. Čak i Giti koja je do tad trpjela sve njegove ispade to postaje previše i po prvi put i ona više na njega „Spusti tu grudu dolje i prestani mi uništavati snješka jer ću te reći mami!“, ne znajući da je upravo to ono što Petra najviše boli. On odgovara „E pa ne možeš me reći mami jer ja više nemam mamu!!!“ i baci grudu na pod. Tada počinje Petrovo divljanje kroz prostor popraćeno glazbom i Ziminim monologom:

„...Sve se pretvorilo u neko ludilo koje ni sama nisam mogla razumjeti. Petra je zima toliko izjedala iznutra da je poželio iskočiti iz vlastite kože. Jedini način da se nosi s tom boli je bio da drugima nanosi bol. Zato je divljao i vikao. A Gita, ta neobična djevojčica, ona je to osjetila. Dopustila je Petru da je boli kako bi njega boljelo manje. Gitino proljeće zaplesalo je divljački ples sa Petrovom zimom sve dok se Petrova zima nije umorila od njezine topline. Nije ju mogla podnijeti. Protiv nje se nije mogla boriti. I onda je... Odustala. Napustila je Petra. Jednostavno je nestala. Iz Petrovog oka, iz Petrove glave, iz njegovog srca.“¹⁶

Vrlo lijepo je ovaj monolog napisan, ali...već pri prvim čitanjima teksta zapitao sam se kako ćemo to prikazati. Kako dočarati taj divljački ples nečega što je unutar osobe, zime i proljeća. U početku mi je bilo nejasno što su uopće ta zima i proljeće u čovjeku na koje autorica

Slika 4. Petrovo divljanje po prostoru

¹⁶ Citat Zime iz teksta predstave.

misli, no kroz proces rada sam shvatio njihovo značenje, ali i dalje nisam znao kako ćemo to prikazati. To je jedna od zadnjih scena koju smo postavljali tek u Pečuhu nedugo prije premijere. Po meni najtežu i najkompleksniju scenu ostavili smo za kraj, možda iz tehničkih razloga jer nismo imali fiksiranu scenografiju, a možda zato što ni mi sami nismo znali što bismo zapravo s tom scenom. Točnije, znali smo svi što bismo, ali nismo znali kako. Pomalo sam se osjećao kao na prvoj godini, dugo mi se nije dogodilo da za nešto ne mogu ponuditi neka rješenja od kojih bi izabrao nešto. Sjetio sam se studenata s kojima sam radio kao demonstrator na prvoj godini i kako su oni bili u problemu s postavljanjem nekih jednostavnih situacija, a upravo tako sam se ja osjećao, kao da stojim pred zidom.

Ta bol koju on osjeća u sebi manifestira se kroz njegov bijes na van. Primjerice, kada u prvoj sceni osjeti taj nalet bijesa stvori se i poriv da uništi nešto, da sruši šalicu, a u ovoj sceni smo to samo potencirali uništavanjem stvari oko sebe. Opravdao sam si Petrovu mahnitu trešnju drveta jer mu je to prvo pod rukom, a onda i udaranje po klupici jer je to klupa gdje je zimi sjedio s majkom. Zatim on odlazi i šuta sanjke koje su bile mamine jer ga podsjećaju na njupa onda baca na pod i gazi kapu koja ga podsjeća na oca koji ga stalno gnjavi s njom, te se na kraju, iz nemoći da više išta oko sebe uništi, odluči „uništiti“ sebe, fizički se ozljeđuje udaranjem u stablo. Repetitivnom ponavljanju ovog pokreta pridruži mu se i Gita koja je do tad samo promatrala, ali je shvatila da mu treba podrška pa mu se priključila. Na kraju izmoren pada na pod i teško diše.

Napravili smo dobru pripremu u gradaciji prije ovog trenutka, mislim da smo animacijski lijepo razigrali i opravdali to uništavanje stvari oko sebe, ali meni to nikako nije bilo dovoljno. Razlažući kroz proces, a i ovaj rad, sve što Petra muči, o čemu razmišlja i kako se osjeća nisam osjetio da bi ove akcije mogle biti dovoljne kako bi izbacio zimu iz sebe i stvarno to prebolio, bilo mi je previše banalno da dječak uništavanjem nekoliko stvari oko sebe i udaranjem samog sebe uspije preboljeti smrt svoje majke s kojom je bio toliko povezan. Čak ni Gitino pridruživanje njegovim udarcima u stablo ne čini mi se dovoljno jakim da on pusti tu bol iz sebe. Mogao bih to poetično zajedničko udaranje prihvatiti da smo ovo radili u nekoj drugoj tehnici, a ne u lutkarskom realizmu.

Primjerice, Andrija i ja smo za jedan ispit radili s ledom koji smo predstavljali kao čovjeka i u jednoj sceni vrlo sličnoj ovoj taj led si nanosi bol zabijanjem u kubus tako da njegovi komadići lete okolo i on se smanjuje, a drugi mu se pridruži jer želi podijeliti njegovu bol. Te apsolutno

neanimabilne okrugle ledene figure su u tom zabijanju u kubus za mene imale puno jaču i jasniju simboliku nego što to imaju lutke nalik na čovjeka koje se zabijaju u stablo.

Nedostajalo mi je nešto ekstremnije, nešto konkretnije i realnije, nešto zbog čega bi on stvarno odustao od svog tog mahnitanja i bezobrazluka kad shvati da svojim bolom zapravo i drugima nanosi bol. Primjerice, da je fizički ozlijedio Gitu, mogao bih shvatiti da je to trenutak u kojem shvati da je njegovo nanošenje duševne boli drugima sada preraslo u fizičko i da se zbog tog pokaje, promjeni i pusti. Naravno, možda bi to bilo previše ekstremno za jednu dječju predstavu, ali ja govorim iz svog unutarnjeg izvođačkog osjećanja. Imao sam problem doći do toga, a da bude istinski i da ja vjerujem u to da je uspio pustiti zimu i sebe. Nisam siguran je li razlog toga moja nesigurnost u tu scenu zbog toga što smo ju kasno postavljali ili nešto drugo. No, što god bilo, Petar pusti zimu iz sebe te izmoren pada na pod i teško diše.

Osjeti olakšanje i u tom trenu kao da se probudio iz sna ili izašao iz magle, osvijesti svoje prethodno ponašanje prema drugima. Pomisli na Gitu koja je bila uz njega cijelo vrijeme i poželi joj se ispričati, ali nema je snage pogledati. U tempu laganim, ali vrlo teškim korakom, umoran od svih zbivanja dolazi do njenog šala koji je prethodno bacio. Otrese snijeg s njega kao da želi ispraviti sve što je krivo učinio te joj nesigurno priđe i sjedne na klupicu. Uspije izustiti samo „oprosti“ i tek tad ju se usudi pogledati. Pruži joj šal, te iz njenog prihvaćanja šala vidimo da je prihvatila i ispriku. Sjeti se da ju za sve ove dane uopće nije pitao za ime, a toliko je toga s njom doživio. Ona radosno skoči i brzo se predstavi prije nego on uspije završiti rečenicu, a on iznenađeno ustaje i brzopleto se krene predstavljati, zaboravljajući da joj već neki dan rekao svoje ime. To predstavljanje u tempu brže je i energičnije, a i komika proizlazi iz toga što se znaju već neko vrijeme, a sad se prvi put službeno upoznaju pružajući si ruku. U početku je odbijao i pokušao zaboraviti svoje sanjke i njihovo ime jer je mislio da će mu tako biti lakše, a sad, kad ga je zima napustila, prihvaća to što se dogodilo i prihvaća svoje/mamine sanjke i njihovo ime jer to je ipak lijepa uspomena te ih ponosno predstavi Giti.

Prihvaća i prijedlog da se odu spuštati s onog brežuljka s kojeg su se on i mama spuštali, te se odluči odužiti Gitiza svoje ponašanje time što će ju naučiti napraviti pravog snješka. Gita ga poljubi, a on se ponovno ukipi, no ovaj put ne zbog loših sjećanja već zbog nepoznate situacije u kojoj se našao. Ne može vjerovati što mu se dogodilo pa se uhvati za obraz i još nekoliko trenutaka ostane tako stajati. Hihoće se i ponovno je radostan što uživa u „snježnim bombicama“

s Gitom. Kretnje su mu opuštenije, ali energičnije i brže, više gestikulira rukama te mu se i ton promijenio, u njemu nema više boli. Gledajući u Gitu, Petar shvati da je u njoj pronašao novu prijateljicu s kojom može dijeliti zimske radosti i pozove ju na čaj. A kroz Ziminu repliku „Uz Gitino proljeće, moja je zima ponovno grijala njegovo srce nekim starim uspomenama koje su prošle, ali i nekim novim koje će tek doći.“ vidi se da misli na Gitu kada spominje nove uspomene koje tek dolaze i na novo prijateljstvo koje je sklopljeno. Na kraju te scene i predstave Petar prihvati sve ono od čega je na početku bježao i ponovno postane dječak kakav je oduvijek bio, a Zima opet postaje njegov drag prijatelj.

Velik je zadatak ova predstava bila za mene, pokušati pronaći i okarakterizirati baš tog dječaka Petra, naći njegove osobine i pokrete. „Zato npr. monolog koji igra glumac samo s jednom lutkom ili u ime jedne lutke nije više monolog već gotovo intimna su igra između glumčeva glasa i lutkinih pokreta, koje glumac pomičući lutku ostvaruje.“¹⁷ Ne znam jesam li uspio ostvariti ovu intimnu su igru o kojoj govori Borislav Mrkšić, ali pokušavao sam. Mnogi upitnici su bili nad mojom glavom tijekom procesa i iz njih sam mnogo naučio. Tek pred kraj, odnosno kroz prve progone kada sam imao sliku cijele predstave počela su mi se sama postavljati pitanja poput: Je li moj lik previše pasivan? Je li u svakoj sceni previše zbunjen? Jesam li trebao nešto drugačije?

Uvijek u likovima gledam što je to zanimljivo u njima, zašto su na sceni, koje promjene se u njima događaju tijekom predstave, a imao sam na kraju osjećaj da se s mojim likom ne događa puno. U svakoj sceni, koliko god o njoj ja promišljao, imam osjećaj da je Petar ostao dosta inertan. Glumac koji igra dosadnu, ne igra ju tako da se samo dosađuje na sceni već traži način da se zabavi, a publika iščitava te njegove pokušaje kao dosadu. Jesam li i ja trebao, umjesto da budem tužan na sceni, više tražiti način da se razveselim, pa bi se onda moja tuga čitala kroz to? Ne znam. Ta njegova podijeljenost i razlika između onoga što osjeća u sebi i onoga što ispoljava zadavala mi je poteškoće jer nisam uvijek znao kako da to odigram.

„Često su se kod nas prije niz godina mogli čuti uzvici: „Što su to krasne lutke, izgledaju kao pravi ljudi“. Ništa gora se za lutku ne može reći. Ništa nije pogrešnije nego tražiti da lutka

¹⁷ Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 14

govori, da se kreće i ponaša kao živ čovjek. Što je lutka sličnija živom čovjeku, to je lutka mrtvija, dosadnija i nakaznija.“¹⁸

Zašto kopiramo čovjeka? Što to možemo bolje od njega? Ovo je bila jedna od prvih misli kada sam čuo s kakvim ćemo lutkama raditi, ali kroz proces i razgovor s redateljicom o Zimi i cijeloj priči, shvatio sam da bi ova predstava trebala biti lutkarska, no zašto glavni likovi na primjer nisu neka, bilo koja zamišljena bića iz naše mašte koja mogu imati iste osobine i probleme kao ljudi, samo izgledaju drugačije? Možda se kopijom čovjeka gledatelj može lakše povezati s likom i njegovom problematikom, pomislio sam. No s druge strane, vidio sam predstava u kojima se itekako mogu povezati s likovima bez da imaju imalo fizičke osobine ljudi. Razmišljao sam dalje i sjetio se marionete napravljene po uzoru na jednog našeg profesora koju sam vidio u jednoj od prostorija na akademiji koja, pa sam pomislio kako je zabavno i ima nešto posebno u tome kad čovjeka pretočiš u lutku, ali shvatio sam da mi je zabavno i posebno to vidjeti samo zato što njega poznajem osobno, kao čovjeka. Za druge koji ga ne znaju to je samo jedna obična čovjekolika lutka. Pa što nam onda zapravo donosi taj lutkarski realizam osim što je oku ugodan? Čemu lutkarstvo u kojemu sve može, ali doslovno sve može, ukalupiti u okvir čovjekovih kretnji i mogućnosti?

„Kad na pozornici npr. baka plete, onda joj vjerujemo, jer znamo da svaka baka tako čini i da je glumica koja igra baku u stanju da to učini. Ali, kad na paravanu „plete“ lutka, onda se oduševljavamo samim činom pletenja.“¹⁹ Ovaj citat je možda za mene odgovor na prethodno postavljeno pitanje. Uistinu ima nešto čarobno u tome kada ti kao gledatelju pažnju zaokupi, uzmimo primjer iz citata, baka koja plete, a ti se u jednom trenutku osvijestiš i shvatiš da zapravo gledaš lutku od nekog materijala koju pokreću tri „crne nindže“, a ti se praviš da ih ne vidiš, odnosno oni ti uopće ne smetaju. Ako se na scenu postavi stvarna baka koja plete, a pored nje ista takva lutka koja plete uvijek će me interesirati više lutka nego živa osoba. Možda zbog vještine kojom ljudi iza lutke njom upravljaju, točno izvodeći svaki pokret, a možda zbog toga što ću gledati hoće li pogriješiti u animaciji, možda zbog nečega meni još uvijek nerazjašnjenog.

¹⁸ Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 16.

¹⁹ Borislav Mrkšić, *Drveni osmijesi*, Zagreb, 2006., str. 17.

Kroz igranja sam shvatio da predstava komunicira s publikom, odnosno s djecom, da uistinu ima nešto čarobno u tom umanjenom prikazu čovjeka na sceni, možda nije nužno u ovome trenutku pronaći odgovor zašto. Cijela scenografija i atmosfera dobivena glazbom Petra Eldana stvara idealan svijet za dječaka i djevojčicu ove predstave. Mislim da su njihovo grudanje, igra sa Zimom i spuštanje niz brijegnešto što u glumačkom ne bismo uspjeli tako vjerno dočarati i prenijeti publici.

Ali ipak, ostaje pitanje, što sam mogao bolje? Kako sam i u uvodnom stavku spomenuo, svaka je predstava novi proces, nova igra i novo otkrivanje. Ovim diplomskim radom završava moje otkrivanje na Akademiji, ali nikako ne završava ono životno, umjetničko otkrivanje, koje tek kreće. Osnovne lutkarske tehnike sam prošao, napravio nebrojeno puno etida i potrošio pet godina na istraživanja, uvježbavanja i dogovaranja, a svejedno imam osjećaj da ne znam mnogo i da me još mnogo toga čeka. Dobro, nisam ih „potrošio“ nego „pametno iskoristio“ jer svaki put kad sam nešto pokušao i pogriješio, iz toga sam naučio lekciju. Nadam se da me u životu čeka još ovakvih „divljačkih plesova“, ali s drugim lutkama jer to je ono zbog čega volim ovaj posao. Nije monotono, novo je i svaki put stavlja pred tebe neki zadatak, koji zahtijeva domaštavanje kako ga riješiti.

5. ZAKLJUČAK

Predstava *Neobični prijatelj* nastala u Hrvatskom kazalištu Pečuh bila je moj diplomski ispit iz lutkarstva u kojoj igram lik dječaka Petra. Predstava govori o dječakovoј nemogućnosti nošenja s gubitkom voljene osobe, a cijelu priču priča lik Zime. Iako nam je proces bio isprekidan, uživao sam svaki put kad bi se njemu vraćali jer sam radio s meni dragim ljudima. Zahvalan sam svojoj profesorici/mentorici/redateljici Maji Lučić jer me pozvala u taj proces i pružila mi priliku da se okušam u jednoj za mene novoj lutkarskoj tehnici, ali i svim kolegama koji su strpljivo radili sa mnom kad mi nešto nije bilo jasno. Predstava komunicira s publikom, a mi smo svi iz procesa naučili nešto novo te izašli iz njega bogatiji za jedno iskustvo, a smatram da je to bitno. Ne kaže se bez razloga „iskustvo dolazi s godinama“, a ja sam svjestan da tih godina još nemam i zato me raduje svaki novi proces, svaka nova godina s kojom ću moći reći da sam postao malo iskusniji te me, kako Zima kaže, raduju te „nove uspomene koje će tek doći“.

6. LITERATURA

1. Mrkšić, Borislav. *Drveni osmijesi*, Međunarodni centar za usluge u kulturi, Zagreb, 2006.
2. Kroflin, Livija. *Duša u stvari*, Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2020.
3. Rudman, Branka. *Lutkarstvo i velikani modernizma*, Školska knjiga, Zagreb, 2017.
4. Jurkowski, Henryk. *Lutka u kulturi*, Pozorišni muzej Vojvodine, Novi Sad, 2015.
5. Županić BeniĆ, Marijana. *O lutkama i lutkarstvu*, Leykaninternational, Zagreb, 2009.

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Karma>(pristup: 02.08.2022.)

<https://www.britannica.com/topic/karma>(pristup: 02.08.2022.)

<https://www.xn--rjenik-k2a.com/animirati>(pristup: 07.08. 2022.)

7. SAŽETAK

Rad na ulozi Petra u predstavi Neobičan prijatelj naslov je diplomskog rada Tonija Leakovića pod mentorstvom izv.prof.artD. Maje Lučić i sumentorstvom umj. sur. Petra Eldana na Akademiji za umjetnost i kulturu, na odsjeku za kazališnu umjetnost, smjer gluma i lutkarstvo. Predstava je nastala u produkciji Hrvatskog kazališta Pečuh, režiji Maje Lučić i premijerno je izvedena 7. travnja 2022. godine. U ovom pismenom radu student opisuje proces rada na predstavi, s naglaskom na stavak *Rad na ulozi Petra* u kojemu analizira svoj rad na ulozi i objašnjava svoje procese i razmišljanja. U ostalim stavcima obuhvaćeni su podatci o autoru i tekstu, te o vanjskim elementima predstave; scenografiji te stolnim lutkama. Na kraju rada nalazi se životopis studenta.

Ključne riječi: lutkarstvo, animacija, neobičan prijatelj, stolne lutke, rad na ulozi

8. SUMMARY

“Work on the role of Petar in the play Neobičan prijatelj” is the title of the graduation thesis of Toni Leaković under the mentorship of Associate Professor of Arts, Dr. Maja Lučić and the co-mentorship of artistic collaborator Petar Eldan at the Academy of arts and culture in the acting and puppetry section of the department of theatre arts. The play was produced by the Croatian theatre in Pecs, directed by Maja Lučić and premiered on the 7th of April 2022. In this written thesis the student describes the process of working on the play with an emphasis on the paragraph „Rad na ulozi Petra“ in which he analyses and explains his work on the role and the process of its creation. In the remaining paragraphs he goes over information on the author and the text and on the external elements of the play; the stage props and table puppets. At the end of the thesis is the biography of the student.

Key words; puppetry, animation, „Neobičan prijatelj“, table puppets, work on the role.

9. ŽIVOTPIS

Toni Leaković rođen je 15. travanja 1998. godine u Vinkovcima. Pohađao je Osnovnu školu fraB. T. Leakovića u Bošnjacima te matematički smjer u Gimnaziji Županja. Nakon završenegimnazije upisuje preddiplomski studij glume i lutkarstva na Umjetničkoj akademiji u Osijeku 2017. godine. Studij završava radom na predstavama *Bračne muke iz vizure ruke* podmentorstvom izv. prof. artD. Hrvoja Seršića i *Mnogo vike ni za što* pod mentorstvom red. prof.art. Tatjane Bertok – Zupković te tako stječe prvostupničko zvanje. Potom upisuje diplomskistudij glume i lutkarske animacije na istoj akademiji, ali pod drugim nazivom – Akademija zaumjetnost i kulturu u Osijeku. Sudjelovao je u projektu HNK-a u Osijeku *Dječak koji jegovorio Bogu*. Nastupao je s predstavama na brojnim festivalima: PIF, SLUK, Fistić, Susreti profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC Assitej, Bugojansko lutkarsko bijenale i drugi. Ostvario je ulogu u dugometražnom igranom filmu *Frka*, u ulozi Majmuna. Kroz studiranje i umjetnički rad svladao je scensko mačevanje, žongliranje, osnove društvenih i dvorskih plesova, osnove gitare te izradu ručnih lutaka. Bavi se lutkarskom animacijom, glumom, kazalištem sjena, fizičkim, vizualnim te uličnim teatrom. Tri semestra bio je demonstrator na lutkarstvu kod izv. prof. artD. Maje Lučić.